

Tahad

Eesti Vabariigi kaitseministeeriumi välja töötatud ja valitsusele esitatud dokument "Riigi kaitsepoliitika põhisuunad", mis sisuliselt on Eesti riigikaitsekontseptsioon, näeb ette totaal-kaitse põhimõttel rajaneva riigikaitse, milles rakendatakse maakaitse strateegiat ja taktikat.

Maakaitse põhimõttel läbiviidava lahingutegevuse eripära seisneb selles, et relvastatud võitlust peetakse mitte ainult vastaspoolte kokkupuute joonel, mida me oleme harjunud nimetama rindeks, vaid kõikjal, kus on vaenlane, sh. tema lähi- ja kaugemas tagalas. Mõiste "rinne" selle sõna klassikalises tähenduses kaob. Maakaitse põhimõttel on üles ehitatud Soome, Rootsi ja veel mitme Euroopa väikeriigi riigikaitse. Maakaitse strateegiat ja taktikat kasutades on väike Tsbetsbeenia rahvas edukalt võidelnud Vene koloniaalvägedega juba ligi aasta. Rabva vabadusearmastusel ja kaitsetabtel rajanev maakaitse võimaldab maksimaalselt ära kasutada agressori vastu võitleva väikerabva inim-, majanduslikku ja poliitilist potentsiaali.

Eestil puudub riigikaitse strateegia ja taktika alane normatiivdokumentatsioon, seepärast on järgnevas arutelus tuginetud põhiliselt meie põhjanaabri Soome riigikaitse kogemusele ja jutt on seega soovituslikku laadi.

Ants Laaneots

rahu — valmistu sõjaks

Maakaitse põhimõtet rakendavate riikide relvajõud jagunevad tavaliselt üldotsarbelisteks jõududeks ja maakaitseväeks.

Üldotstarbelised jõud — umbes 50-55% riigi sõjaaegsetest kaitsejõududest, reeglina kaitseväge kõige paremini relvastatud ja väljaõpetatud üksused — on ette nähtud võitluseks agressoriga tema sissetungi põhikolletes ja pealöögisuundadel ning vaenlase hõivatud territooriumi vabastamiseks.

Kergerelvastusega maakaitseväge ülesanne on kaitsejõudude tagala julgestamine, võitlus vaenlasega, eriti tema mere- ja õhudessantide ning luure-diversioonigruppidega oma vastutuspiirkonnas ning üldise sissisõja korraldamine vaenlase tagalas.

Ülalnimetatud dokument "Riigi kaitsepoliitika põhisuunad" määrab kindlaks

ka kaitsejõudude organisatsioonilise struktuuri. Sellele vastavalt jaguneb Eesti territoorium sõjalis-territoriaalselt kolmeks-neljaks kaitseringkonnaks, viimased omakorda aga jagunevad kaitsepiirkondadeks.

KAITSERINGKONDA juhib kaitseringkonna ülem, kes allub Kaitseväge juhatajale (ülemjuhatajale). Kaitseringkonna ülemale alluvad riigikaitse korraldamise küsimustes kõik tema kaitseringkonna vastutusalal paiknevad Kaitseväge ja Kaitseliidu üksused. Erakorralises olukorras ja sõja ajal alluvad kaitseringkonna ülemale ka kaitseringkonna territooriumil paiknevad siseministeeriumi valitsemisalas olevad sõjaväelisel korraldatud asutused ja üksused.

Kaitseringkond, mille juhtimisorgan on staap, koosneb tema vastutusalal asu-

vatest Kaitseväge üksustest ning asutustest ja kaitsepiirkondadest. Viimased moodustatakse olemasolevate Eesti Kaitseliidu malevate baasil vastavate maakondade (ja pealinna) piirides. Kaitseliidu malevate tegevemisalal loodud kaitsepiirkonnad alluvad riigikaitseküsimustes vahetult kaitseringkonna ülemale ja jätkavad rahu ajal Kaitseliidu tegevust vastavalt Kaitseliidu põhikirjale ja kodukorrale Eesti Kaitseliidu ülema juhtimise all. Selline kaksikallumise kord vajab Kaitsejõudude peastaabi poolt täpsemat reglementeerimist, see peab olema ohvitseridele hästi arusaadav ja õpuste käigus selgeks treenitud.

KAITSEPIIRKOND on sõjalis-territoriaalne üksus, mis on ette valmistatud maakaitse korraldamiseks oma vastutusterritooriumil. Rahu ajal funktsioneerib ta Kaitseliidu malevana, millele lisaks on planeeritud ja ette valmistatud maakaitse reservallüksused — enamasti kompaniid või üksikrühmad —, mille liikmed kutsutakse tegevteenistusse mobilisatsiooni käigus.

Kaitsepiirkonna territooriumil paiknevad Kaitseväge rahu- ja sõjaaegsed formeeringud, riigikaitseosakonnad ning muud asutused alluvad tavaliselt kaitseringkonna juhtkonnale ja teevad koostööd kaitsepiirkonna ülema ja staabiga lahinguvalmiduse, mobilisatsiooni ja kaitsetegevuse planeerimise ning ettevalmistamise küsimuste lahendamisel. Kriisi- või sõja-

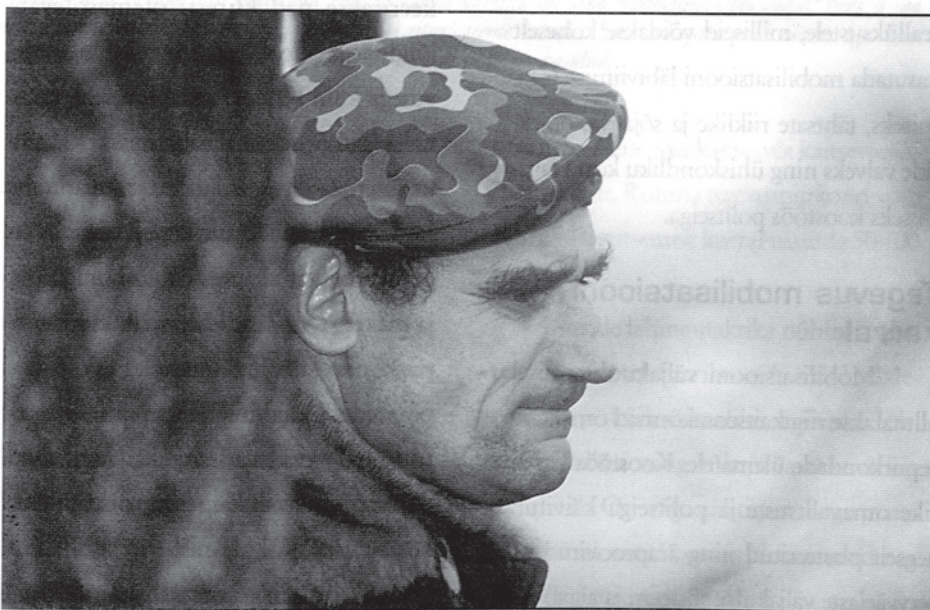

Foto: Mäley Toom

Kolonel Ants Laaneots armastas Kaitsejõudude peastaabi ülemana pataljoniidele ootamatuid ülesandeid seada ja siis meeste pingutusi eemalt jälgida.

olukorras määratakse nende alluvuse kord Kaitsejõudude Peastaabi või kaiseringkonna ülema otsusega. Kaitseliidu maleva ja vastutava kaitsepiirkonna ülem ning staap on ühised, mingeid eraldi juhtimisstruktuure ei moodustata.

Olles brigaadi (kui malevas on üle 1000 kaitseliitlase) või üksikpataljoni (kui malevas on alla 1000 kaitseliitlase) õigustes, jaguneb Kaitseliidu malev majandus-administratiivselt malevkondadeks. Viimased luuakse kaitsepiirkonna raames olenevalt maleva suuruselt kas maakaitsepataljonide või kompaniidena. Vastutusala määratakse neile tavaliselt ainult mobilisatsiooni tagamise ja sisekaitse korraldamise küsimustes.

Operatiivselt jaguneb Kaitseliidu malev (kaitsepiirkond) enam-vähem võrdselt lahingu- ja sisekaitseüksusteks. Sisekaitseüksused koosnevad vanematest ja nõrgema väljaõppe saanud meestest. Kaitseliidu (maakaitse) lahinguüksusi võidakse Kaitseväe juhataja (ülemjuhataja) või kaiseringkonna ülema käsul kasutada ka väljaspool kaitsepiirkonna territooriumi. Kaitseringkonna ja kaitsepiirkonna ülemad ja staabid peavad olema vajaduse korral võimelised iseseisvalt tegutsema ka keskjuhtimise puudumise tingimustes.

Maakaitseväe reservallüksused formeeritakse mobilisatsiooni käigus tegevteenistusse kutsutavatest reservväelastest kaitsepiirkonna territooriumil asuvate kompaniide (üksikrühmade) mobilisatsioonidepoode baasil kaitsepiirkonna staabi juhtimisel. Iga kaitsepiirkonna mobiliseeritavate hulga, allüksuse suuruse ja relvastuse määrab Kaitsejõudude Peastaap. Kõik kaitsepiirkonna relvaformeringud saavad väljaõppe sissitegevuseks.

Kaitseliidu maleva (kaitsepiirkonna) isikkoosseisu vormirietus, varustus ja võimaluse korral ka käsirelvad on kaitseliitlastele välja jagatud ja neid hoitakse kodudes, tagades sellega kõrge lahinguvalmiduse. Raskerelvad, laskemoon, muude vahendite varud aga paigutatakse vastutusalaal hajutatud kompaniide (üksikrühmade) mobilisatsioonidepoodesse. Viimased peavad lahinguhäire väljakuulutamise korral tagama kaitsepiirkonna üksuste kiire ja ohutu kogunemise ning lahinguvalmidusse viimise. Lisaks mobilisatsioonidepoole määratakse igale allüksusele 1-2 koondukaitsepiirkonda, kuhu viimased pärast võitlus- ja muude vahendite kättesaamist kiiresti liiguvad. Allüksused asuvad kohegi valmistuma lahingutegevuseks, ja kui võimalik, viivad läbi õppusi ja treeninguid.

Olenevalt olukorrast ja ülesannete jaotusest võib osa jõude olla suunatud kohe pärast kogunemist oma ülesannete täitmisele. Selline tegutsemisviis on eriti iseloomulik piirivalvet julgestavatele ja tugevdavatele kaitsepiirkondadele, samuti sisekaitseallüksustele, milliseid võidakse koheselt kasutada mobilisatsiooni läbiviimise tagamiseks, tähtsate riiklike ja sõjaliste objektide valveks ning ühiskondliku korra tagamiseks koostöös politseiga.

Tegevus mobilisatsiooni korral

Mobilisatsiooni väljakuulutamisel allutatakse riigikaitseosakonnad oma kaitsepiirkondade ülematele. Koostöös kohalike omavalitsuste ja politseiga käivitub aegselt planeeritud ning äraproovitud reservväelaste väljakutse süsteem ja algab riigikaitseks ettenähtud tsiviilvahendite mobiliseerimine. Kaitsepiirkonna ülem vas-

tutab koos riigikaitseosakonna ülemaga täielikult viimasele pandud mobilisatsiooniülesannete õigeaegse täitmise eest.

SÕJAOLUKORRAS, kui lahingu-tegevus pole veel alanud või käib otsene võitlus väljaspool kaitsepiirkonda, rakendatakse kõigepealt täies ulatuses sisekaitse plaan. Valve alla võetakse kõik tähtsad objektid, koos politseiga korraldatakse asustatud punktides patrullteenistus ja teedel kontroll, seatakse tegutsemisvalmis pääste- ja tuletõrjeküsimused, korraldatakse nende treeninguid. Kaitsepiirkonna vastutusala luuakse vaatluspostide võrk. Võetakse tarvitusele vaenlase dessandi vastased abinõud ja tehakse ettevalmistusi juhaks, kui lahingutegevus peaks laienema vastutusala. Peidikutesse varutakse sissitegevuseks vaenlase tagalas vajalikud laskemoon- ja toidutagavarad. Osa maakaitse lahinguüksusi võib väejuhatuse korraldusel tegutseda väljaspool oma kaitsepiirkonda. Korraldatakse ja julgestatakse võitlevate kaitsejõudude tagalateenistus.

Vaenlase suurte dessantide maandumisel kaitsepiirkonna vastutusalaal blokeeritakse nad kiiresti olemasolevate jõududega ja seotakse aktiivse lahingutegevusega kuni Kaitseväe saabumiseni, takistades igati nende laialivalgumist või kinnitumist maastikul. Seejuures on eriti oluline isegi väikeste allüksuste kiire ja otsustav tegevus. Avastatud luurediversioonigrupid ja väikesed dessandid hävitatakse kaitsepiirkonna kohalike jõududega. Vaenlase peajõudude jõudumisel kaitsepiirkonna vastutusalaal osalevad maakaitseüksused võitluses vastavalt kaitseringkonna ülema korraldustele või plaanile.

Kaitsepiirkonna lahinguüksused imbuvad julgelt vaenlase hõivatud territooriumile ja hävitavad aktiivse sissitegevuse-

ga ning maastiku mineerimist ja tõkestamist kasutades vaenlase isikkoosseisu, tehnikat ja relvastust, halvates tema liikumist ja tagala tööd. Seejuures võitlevad sissikompaniid rinde läheduses tavaliselt ühtsetena, rakendades koondatud võitlusviisi ja hajutades jõude vaid vajaduse korral. Sisside lahingutegevust juhivad ja koordineerivad rindel võitlevate üksuste tegevusega vastavas piirkonnas võitlust juhtivad Kaitseväge staap.

sissiüksused võidelda ühtsete kompaniidenä või tegutseda rühmadeks hajutatult.

Ründava, liikumises oleva vaenlase vastu kasutatakse hajutatud võitlusi, mis võimaldab väheste omapoolsete kaotuste juures tekitada vaenlasele olulist kahju. Sama võitlusviisi on otstarbekohane kasutada ka pikaajalise sissivõitluse korral. Rühmad tegutseb enamasti hajutatud võitlusviisi rakendava kompanii osana, kuid võib saada ka iseseisva ülesande või olla allutatud

detoamine on kas väga raske või lausa võimatu, nõuab varakult tehtud mahukaid ettevalmistusi, eelkõige vajaliku laske- ja miini- ja toidutagavara soetamist tulevaste tegevuspiirkonda. Nii kaalub ühe sissirühma kuuajaliseks võitluseks vajalik materiaalsete vahendite komplekt 5-6 tonni ja selle kraami veoks on vaja 2-3 veoautot või ratastraktorit. Varustamisraskused tekitavad vajaduse, et sissiüksuste koosseisule määrataks lahingutegevuseks väga piiratud ning karmid laskemoona, miinide ja lõhkevahendite päevased kulunormid.

Lahingutegevuse juhtimiseks moodustatakse kaitsepiirkonna komandopunkt ja tagala juhtimispunkt, aegsasti määratakse ja valmistatakse ette reservjuhid alluvate üksuste juhtkonnast. Kõik juhtimispunktid varustatakse vajalike sidevahenditega ning nad peavad tagama allüksuste stabiilse juhtimise. Side loomisel kasutatakse palju kohalikke tsiviilsidevõrke ja -vahendeid. Kaitsepiirkonna juhtimispunktid paiknevad sellistes varjatud ja võimalikult kaitstud kohtades, kust on võimalik tagada üksuste kindel juhtimine ja juhtimispunkti maksimaalne ohutus. Oma tegevust ei lõpeta nad ka okupatsiooni tingimustes, vaid jäävad koordineerima sissiüksuste tegevust ja juhtima kogu vastupanu oma vastutusala ning korraldama nende varustamist.

Eesti Kaitseliitu ootab ees suur ja mahukas töö efektiivse maakaitse kiirel ülesehitamisel ning selleks kuuluvad märjaks ära nii meie põhjanaabrite vastavad teadmised ja kogemused kui eesti meeste kollektiivne mõistus ning raudne tahe. ■

Foto: Schweizer Söldat

Aastakümneid Itaalia piiri valvanud Fort di Colico kahurid on täna muuseumieksponaadid. Eesti ei saa endale suurte riikide eeskujul niipea kalleid kaitseüsteeme lubada. Seda oskajam peab olema iga Eesti maakaitsevõimeline varustusenaatukesega, mis tal aegsasti peitu on pandud.

Kui vaenlasel on õnnestunud kaitsepiirkond okupeerida, jäävad maakaitseüksused paigale ning korraldavad sissi- ja aktiivse pörandaaluse tegevusega nii relvastatud võitlust kui rahva passiivset vastupanu. Võitluse korraldamiseks vaenlase tagalas jagatakse kaitsepiirkonna vastutusala maakaitse- ehk sissikompaniide ja üksikrühmade tegevuspiirkondadeks või suundadeks. Sissikompanii tegevuspiirkond võib olenevalt maastikust ja väljakujunenud taktikalisest olukorrast olla 20-40 x 20-40 km. Sellel territooriumil võivad

otse mõne teise maakaitse- või kaitsevägeüksuse staabile. Rühma tegevuspiirkond võib iseseisva tegutsemise korral ulatuda 50-100 km².

Sisside lahingutaktika põhineb üllatusrännakutel (varitsused, äkk-kallalitungid) ja kõikvõimalike miinide, lõhkeseadeldiste ning tõkete laialdasel kasutamisel. On väga tähtis, et kogu maakaitsevägeüksuste koosseis oleks saanud hea ettevalmistuse sapööritööks.

Tegevus vaenlase tagalas, eriti olukorras, kus materiaalsete vahendite juur-